

بررسی و ارزیابی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش شاهو، شهرستان روانسر)

غفور صالح

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

پرویز کردوانی

استاد گروه جغرافیا، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: parviz-kardovani@yahoo.com

مجید ولی شریعت پناهی

دانشیار گروه جغرافیا، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۱۴

دریافت: ۱۳۹۸/۳/۱۱

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی و ارزیابی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در مناطق روستایی بخش شاهو می‌پردازد. نوع تحقیق کاربردی و روش توصیفی-تحلیلی و برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. روایی پرسشنامه توسط اساتید دانشگاه تأیید و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف احراز گردید. جامعه آماری، سرپرست خانوارهای روستایی بخش شاهو است که با استفاده از فرمول کوکران ۲۷۷ نفر از سرپرست‌های خانوار انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل ویکور، رگریسون خطی و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج حاصل از مدل ویکور نشان دادند از بین ۸ روستا از لحاظ شاخص‌های سرمایه اجتماعی اروستا در سطح بسیار خوب، ۳ روستا در سطح خوب و ۴ روستا در سطح متوسط قرار داشتند. از لحاظ شاخص‌های کیفیت زندگی ۱ روستا در سطح بسیار خوب، ۲ روستا در سطح خوب و ۵ روستا در سطح متوسط قرار داشتند. از لحاظ تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی، مؤلفه مشارکت اجتماعی با ۰/۷۸۵ بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی دارد.

کلید واژه‌ها: سرمایه اجتماعی، مناطق روستایی، کیفیت زندگی، بخش شاهو.

مقدمه

امروزه توسعه روستایی یکی از مشکلات کشورهای در حال توسعه است. روستاها با دارا بودن مسائل و مشکلات فراوانی مثل فقر، بیکاری، مهاجرت، ضعف آموزش و نبود زیرساخت‌های فناوری، کمبود اعتبارات و پایین بودن نرخ بهره‌وری در بخش تولیدات روستایی از یک سو و ضعف‌های اجتماعی از سوی دیگر، توسعه روستاها و ایجاد مشارکت پایدار در آنها را تا حدودی ضعیف بارآورده شده است (Byrd et al, 2009: 699). اهمیت سرمایه اجتماعی به منظور رسیدن به توسعه روستایی، موضوع رو به رشد بسیاری از مطالعات در سالیان اخیر است. شرط لازم برای پیشرفت هر جامعه‌ای به خصوص جوامع روستایی، توسعه همه جانبه، ایجاد روابط گرم، گسترش انسجام اجتماعی، بسط مشارکت اجتماعی و از همه مهمتر، اعتماد متقابل فرد، جامعه و دولت است که این سازه‌ها از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی هستند. سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوین است که امروزه در بررسی‌های اقتصادی و اجتماعی کشورهای توسعه یافته مطرح گردیده است، به عبارتی امروزه در کنار سرمایه‌های طبیعی، انسانی، مالی و اقتصادی سرمایه دیگری به نام سرمایه اجتماعی مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. توسعه یک فرایند یادگیری و تعامل است و سرمایه اجتماعی به عنوان روح و نرم افزار این فرایند از طریق مواردی مانند ایجاد اعتماد، بهبود آگاهی و شناخت و مهارت برای شروع و اجرای همکاری‌های جدید کمک می‌کند (Lehto, 2001: 9). بقا و تداوم جوامع انسانی به کنش‌ها و روابط اعضای آنها وابسته است. سطح و عمق روابط در یک گروه نشان دهنده پیوستگی، انسجام و همدلی میان اعضا است اعضای جامعه یکی از جنبه‌های اجتماعی هستند که مشارکت آنها نقش مهمی در توسعه یک ناحیه دارد. در این راستا، سرمایه اجتماعی یکی از مهمترین متغیرهای حمایت‌گر مشارکت اجتماعی در بسیاری از فعالیت‌هاست (Macbeth et al, 2004: 503). سرمایه اجتماعی، توانایی بهبود همکاری بین افراد جامعه و هماهنگی در روند توسعه جامعه محور را دارد (Liu et al, 2014: 191). سرمایه اجتماعی متغیری است که بستگی به روابط اجتماعی، اعتماد بین فردی و تعهدات افراد جامعه دارد. سرمایه اجتماعی به عنوان منبع اساسی در مناطق روستایی محسوب می‌شود به این دلیل کنش‌های آنها را تحت تأثیر قرار داده و کیفیت زندگی جوامع روستایی را از هر نظر بهبود می‌بخشد (Tiepoh, reamer: 2007: 427). کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی دو مفهوم مرتبط با ادبیات توسعه هستند که از یک سو هر دو پیوندی عمیق با بعد انسانی و اجتماعی توسعه دارند و از سوی دیگر با یکدیگر پیوند دارند. کیفیت زندگی، اصطلاحی است که برای بیان توسعه رفاه در یک جامعه، به کار می‌رود. به بیان ساده‌تر می‌توان گفت، تسهیلات رفاهی منعکس کننده شرایط زندگی و کیفیت زندگی افراد هستند. سازمان بهداشت جهانی نیز در تعریف و تبیین کیفیت زندگی به سلامت فیزیکی، وضعیت روانی، سطح استقلال، روابط اجتماعی و رابطه آنها با ویژگی‌های محیط همراه با هم، توجه کرده است. اگر چه کیفیت زندگی در بعضی از منابع به سطح زندگی ترجمه شده است ولی سطح زندگی و پیشرفت مادی فقط یکی از پایه‌های کیفیت زندگی را شامل می‌شود. کاجلیرو معتقد است: کیفیت زندگی در نواحی روستایی به عواملی چون کیفیت محیط زیست روستایی، امنیت درآمد، امکانات و خدمات، شبکه‌های اجتماعی و فعالیت‌های امرار معاش بستگی دارد (Cagliero et al, 2011: 5). کیفیت زندگی مردم در سکونتگاه‌های روستایی به عوامل زیادی از جمله بهبود شرایط زندگی، رشد اقتصادی پایدار، رساندن مناطق روستایی تا حد استانداردهای ملی توسعه و حصول اطمینان از جذاب بودن مکان‌های مناطق روستایی، اشتغال، درآمد مناسب، دسترسی به خدماتی مانند آموزش و بهداشت، سلامت، محیط طبیعی، امنیت و انجمن‌های قوی به طور خاص وابسته است (woods, 2011: 131). برخی مطالعات صورت گرفته نشان می‌دهد، مناطق

روستایی از سرمایه اجتماعی به مراتب پایین‌تری نسبت به مناطق شهری برخوردار هستند. در ارتباط با روستاهای ایران به نظر می‌رسد، در گذشته میزان همبستگی و انسجام اجتماعی، مشارکت، اعتماد، به دلیل محیط‌های همگن و روابط قومی و خویشاوندی که روستاییان با یکدیگر داشته‌اند، بیشتر بوده است. و لیکن امروزه هر یک از این مفاهیم در روستاها به ویژه از جنبه سرمایه اجتماعی برون گروهی تا حدی رنگ باخته‌اند. توجه نکردن به روستاها و روستاییان در امر توسعه و برنامه‌ریزی و وجود سیاست برنامه‌ریزی از بالا به پایین و به طور کلی در حاشیه قراردادن روستاها، منجر به شکل‌گیری جوامعی با اعتماد اجتماعی کمتر، مشارکت کمتر، برخورداری از دانش و آگاهی کمتر، روابط اجتماعی محدودتر و... شده است و این موارد سبب شده تا روستاهای ایران از سرمایه اجتماعی برون گروهی پایینی برخوردار باشند، در حالی که هنوز از نظر سرمایه اجتماعی درون گروهی در سطح نسبتاً مناسبی هستند؛ لذا به علت نقش و اهمیتی که سرمایه اجتماعی، به ویژه سرمایه اجتماعی برون گروهی در خلال مباحث توسعه‌ای دارد، می‌توان ادعان داشت، این روستاها از سطح توسعه یافتگی پایین‌تری نیز برخوردار هستند. هدف اصلی پژوهش بررسی و ارزیابی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در مناطق روستایی بخش شاهواست. لذا این تحقیق به منظور پاسخ به سوالات زیر انجام شده است:

۱- از دیدگاه سرپرست خانوارهای روستایی، شاخص‌های سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در چه سطحی قرار دارند؟

۲- میزان اثر گذاری مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در روستاهای بخش شاهوا چقدر است؟

۳- آیا بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در روستاهای بخش شاهوا رابطه معنی داری وجود دارد؟

مبانی نظری

سرمایه اجتماعی

مفهوم سرمایه اجتماعی از سال ۱۹۸۰ میلادی وارد علوم اجتماعی بخصوص جامعه‌شناسی گردید. این مفهوم ابتدا توسط افرادی چون بوردیو، پاسرون و لوی مطرح و سپس توسط کسانی چون کلمن، بارت، پوتنام و پرتزگسترش داده شد (Woolch, 1998:159). تاکنون تعاریف بسیاری در مورد سرمایه اجتماعی ارائه شده است: سرمایه اجتماعی شامل نهادها، روابط، گرایش‌ها، ارزش‌ها و هنجارهایی است که بر رفتار و تعاملات بین افراد حاکم است. به عبارت دیگر، سرمایه اجتماعی آن دسته از شبکه‌ها و هنجارهایی است که مردم را قادر به عمل جمعی می‌کند (Goyal & Akhilish, 2007:208). از این رو سرمایه اجتماعی را می‌توان به عنوان شبکه‌ای از روابط اجتماعی دانست (Mukaila et al, 2012:229). که کنش جمعی را تسهیل می‌کند (Suzuki, 2010:1368). سرمایه اجتماعی به عنوان منبعی جهت ((کنش جمعی)) تلقی می‌شود که در آن علاوه بر آگاهی، توجه به امور عمومی، اجتماعی و سیاسی نیز از ضروریات آن است. به عبارتی دیگر، تئوری سرمایه اجتماعی شرحی است برای اینکه افراد چگونه از ارتباط با دیگران در جامعه سود ببرند. با این توصیف می‌توان گفت که سرمایه اجتماعی ماهیت روابط اجتماعی و پیامدهای حاصل از آن را در جامعه شرح می‌دهد (Adger, 2003:389). در مقیاس محله‌ای، سرمایه اجتماعی شامل منابعی در اجتماعات محله است که از طریق حضور بالایی از اعتماد، عمل و کنش متقابل، هنجارهای مشترک رفتاری، تعهدات و التزامات و تعلقات مشترک، شبکه‌های رسمی و غیررسمی و کانال‌های مؤثر اطلاعات به وجود می‌آید (key, 2005:162). از دیدگاه بوردیو و کولمن، سرمایه اجتماعی به عنوان یک کالای عمومی و دارایی جمعی مطرح است که در دوره زمانی بلندمدت انباشته می‌شود (khanh, 2011:11). از دیدگاه پوتنام (۱۹۹۳) سرمایه اجتماعی از طریق ایجاد سازمان‌های اجتماعی بر پایه اعتماد، هنجارها و روابط شبکه‌ای شکل می‌گیرد که کارایی را از طریق تسهیل

هماهنگی در اقدامات بهبود می‌بخشد و ظرفیت‌های افراد گروه‌ها را بر دستیابی به اهداف نهایی تسهیل می‌کند، بالعکس فقدان آن منجر به بروز محدودیت‌هایی در فرآیند توسعه در سطوح مختلف می‌شود (khanh,2011:11). هارپرنیز در پژوهش خود این ایده را مطرح می‌کند که افزایش سرمایه اجتماعی به کاهش نرخ جرم و جنایت، ارتقاء سلامت و بهداشت، افزایش طول عمر و موفقیت در عرصه‌های مختلف می‌انجامد (Harper,2003:7). آپهوف سرمایه اجتماعی را مورد تحلیل قرار داده است. وی برای مفهومی کردن و ساختن یک چارچوب مفهومی از سرمایه اجتماعی این طور عنوان می‌کند که برای فهم بهتر سرمایه اجتماعی باید آن را به دو طبقه مرتبط به هم از پدیده‌ها تقسیم کرد: ساختاری و شناختی. این تقسیم بندی برای فهم سرمایه اجتماعی به همان اندازه اهمیت دارد که منابع تجدید شونده و غیر تجدید شونده برای سرمایه طبیعی دارا اهمیت است (Uphoff,2000:218). سکونتگاه‌های روستایی به عنوان بخش مهمی از هر کشور در راه توسعه‌ی خود در کنار دیگر سرمایه‌ها نیازمند سرمایه‌های اجتماعی است؛ چراکه در غیاب سرمایه‌ی اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثر بخشی خود را از دست می‌دهند و بدون سرمایه‌ی اجتماعی پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی، ناهموار و دشوار می‌شوند. در زمینه‌ی تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر توسعه‌ی روستاها جای هیچ شکی نیست و اجتماع روستایی نیز چون اجتماعات دیگر در قالب اعتماد و مشارکت بهتر و بیشتر پیشرفت می‌کند.

کیفیت زندگی

بحث درباره مفهوم و معانی کیفیت زندگی مبحث جدیدی نیست و در دوران یونان باستان، افلاطون و ارسطو نظریاتی درباره آن مطرح کرده‌اند (Pukeliene and Starkauskiene, 2011:148). مفهوم کیفیت زندگی به عنوان یک رشته جداگانه از دهه ۱۹۶۱ میلادی وارد مباحث علمی در اروپای غربی و آمریکا شده است زیرا در این دهه مشخص شد که رشد و توسعه اقتصادی لزوماً به بهبود زندگی مردم یک کشور منجر نمی‌شود (pukelien and starkauskiene, 2009:57). کیفیت زندگی دارای ادبیات گسترده‌ای است که به صورت یکپارچه نبوده و اتفاق نظر کمی روی معنی و مفهوم آن وجود دارد (Coverdill et al, 2011:784). مفهوم کیفیت زندگی اغلب به عنوان رضایت از زندگی، خوشبختی و سعادت، رفاه و آسایش، و حس انجام و اجرا شناخته می‌شود. کیفیت زندگی مرتبط با ابعاد ذهنی و فردی است و سطح تحقق نیازهای انسان را منعکس می‌کند (Zielinska et al, 2010:199). امروزه تقریباً همگان هدف نهایی انواع توسعه را افزایش کیفیت زندگی می‌دانند. بانک جهانی توسعه اجتماعی را در ابعاد زیر می‌بیند: ریشه کنی فقر، اشتغال، انسجام اجتماعی، برابری جنسیتی و دسترسی به آموزش و پرورش و بهداشت (World Bank, 2004). تمام این شاخص‌ها می‌توانند شاخص کیفیت زندگی هم باشند. سازمان بهداشت جهانی (WHO)، کیفیت زندگی را چنین تعریف می‌کند: ادراکات و احساسات افراد از موقعیت‌شان در زندگی بر اساس فرهنگ و نظام‌های ارزشی که بر حسب اهداف و آرزوها، انتظارات، استانداردها و روابط و ارتباطاتی در آن زندگی می‌کنند صورت می‌گیرد (Bassi et al, 2011:193). کیفیت زندگی، مشابه مفهوم بهزیستی یا رفاه است که تابع شرایط محیط زندگی مردم یک بعد اقتصادی دارد و شامل شبکه‌های اجتماعی، سلامتی و احساس افراد از ثروت و پایداری محیطی که به آن وابسته‌اند نیز می‌شود. برخی پژوهشگران، کیفیت زندگی را دوره‌هایی از بهزیستی ذهنی برمی‌شمارند. برخی استدلال می‌کنند که کیفیت زندگی به وسیله قابلیت و توانایی شکوفایی نشان داده می‌شود و بستگی به این دارد که افراد توانایی دنبال کردن اهدافی را که برای شان ارزش قلمداد می‌شود، داشته باشند (Cagliero et al, 2011:6). امروزه، کیفیت زندگی تنها در مفهوم کیفیت زندگی مادی خلاصه نمی‌شود و باید میان زندگی مطلوب و زندگی مرفه تفاوت قایل شد زیرا زندگی

مطلوب بر ارزش‌های انسانی و اجتماعی استوار است و زندگی مرفه شاخص‌هایی همچون ارتقای درآمد اقتصادی را مد نظر دارد (Schumacker & Lomax, 2011:496). مطالعات کیفیت زندگی می‌توانند به شناسایی نواحی مسأله‌دار، علل نارضایتی مردم، اولویت‌های روستاییان در زندگی، تأثیر عوامل اجتماعی - جمعیتی بر کیفیت زندگی، پایش و ارزیابی کارایی سیاست‌ها و راهبردها در زمینه کیفیت زندگی کمک کند. آن‌چه بدیهی است این‌که، وجود رضایت نسبی در زمینه کیفیت زندگی سبب می‌شود محیطی برای زندگی اجتماعی خلق شود تا در آن امنیت بیشتری برقرار شود به نحوی که انسان‌ها از آرامش برخوردار شده و در روابط تعاملی خود با دیگران با کمترین اصطکاک، تنش‌های خود را برطرف کنند. به طور کلی کیفیت زندگی برای نشان دادن این است که نیازهای انسان به چه صورت برآورده می‌شود و یا اینکه آن افراد یا گروه‌ها تا چه حد درک رضایت یا نارضایتی در حوزه‌های مختلف زندگی خود را دارند (Costanza et al, 2007:268).

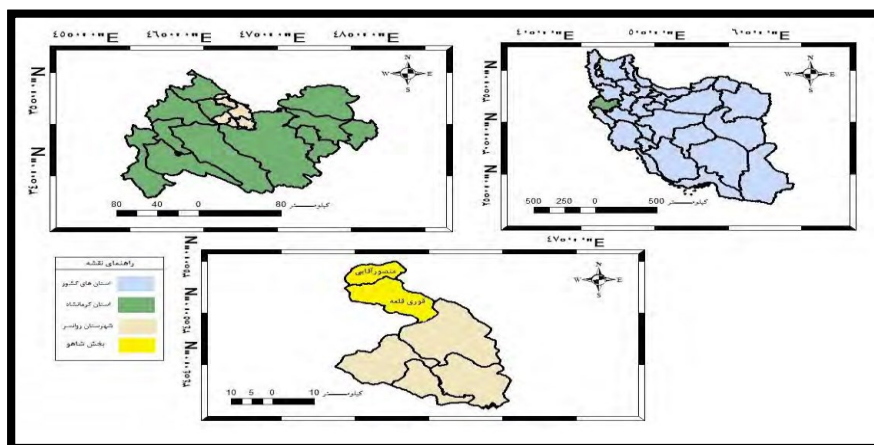
پیشینه تحقیق

اگر چه پژوهش‌های در زمینه کیفیت زندگی در کشور انجام شده است، مطالعات محدودی به بررسی کیفیت زندگی در نواحی روستایی پرداخته‌اند و همچنین، پژوهش‌های اندکی در زمینه کیفیت سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در نواحی روستایی انجام شده است. نتایج پژوهش کی روری (۲۰۱۵) نشان داد که خانوارهایی که دارای سرمایه اجتماعی بالاتری هستند از معیشت بهتری؛ از جمله تولید محصول برخوردارند. در نتیجه، برای بالابردن استانداردهای زندگی خانوارهای روستایی به ارتقای سطح شبکه‌های اجتماعی روستایی نیاز است (Kironi, 2015:21-34). فرانک و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیق خود نشان دادند که در جایی که شاخص‌های سرمایه‌ی اجتماعی قوی است روستاییان در توزیع برابر و عادلانه‌ی امکانات، دسترسی به فرصت‌های برابر و یکسان، توجه به منافع جمعی، فراهم شدن حقوق شهروندی، استفاده‌ی معقولانه از منابع و امکانات و برابری جنسیتی احساس عدالت می‌کنند و درکل عدالت محوری رادر مناطق و روستایی تجربه می‌کنند (Frank et al, 2014:104-110). گرجیک و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهشی به بررسی کیفیت زندگی در مناطق روستایی کرواسی پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که فقدان فرصت‌های شغلی، محدودیت انتخاب حرفه، امکانات و درآمد پایین، همچنین خدمات اجتماعی و بهداشتی و درمانی ضعیف در روستاها باعث کاهش رضایت زندگی شده بود (Grgic et al, 2010:653-660). در پژوهشی که نیلسون و همکاران (۲۰۰۶) با هدف بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی سالمندان در روستاهای بنگلادش انجام دادند، این نتیجه به دست آمد که سن بالا، پایگاه اقتصادی ضعیف و میزان پایین سرمایه اجتماعی در سطح افراد و روستا عوامل تعیین کننده کیفیت زندگی افراد به شمار می‌آیند (Nilsson et al, 2006:419-434). نتایج تحقیق هوپ (۲۰۰۹) نشان داد که تقویت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی از جمله ارتباطات اجتماعی، روابط افقی بر پایه‌ی همکاری و میزان آگاهی به نظر خواهی از مردم روستایی نسبت به طرح‌ها، به مصمم بودن به اجرای تصمیمات گرفته شده و شفافیت منجر می‌شود (Hope, 2009:728-740). فلورنس و همکاران (۲۰۰۸)، در تحقیقی به بررسی کیفیت زندگی مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه پرداختند. نتیجه و پیشنهاد آنها تمرکز بر رویکرد مردم محور در ایجاد فرصت‌ها و به حداکثر رساندن مزایای فناوری اطلاعات و ارتباطات برای مناطق فقیر روستایی بود (Florence, 2008:249-253). براگمن و همکاران (۲۰۰۷) نیز کیفیت زندگی را از استانداردهای زندگی مانند شغل مناسب، درآمد، مسکن، آموزش، سلامتی و بهداشت، درمان و کیفیت محیطی زندگی می‌داند

(Bruggemann et al, 2007: 58-68). رابینسون و همکاران (۲۰۰۲) در پژوهش خود دریافتند که وجود سرمایه اجتماعی در جامعه باعث بالا رفتن سطوح اعتماد بین افراد و گروه‌ها و افزایش مشارکت‌های فردی خواهد شد و در مطلوبیت فردی گروه‌های موجود تغییر ایجاد می‌کند (Robinson et al, 2002: 1-12). وان‌ها و همکاران (۲۰۰۴) در تحقیقی به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رفاه خانواده‌ها در یک روستای ویتنام پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که سرمایه اجتماعی تأثیری قوی و مثبت بر درآمد خانوار دارد اما برخلاف مطالعات دیگر، تعداد عضویت در انجمن‌ها بر درآمد خانوارها اثری نداشته است (Vanha, 2004: 371-339). نتایج مطالعه میری (۱۳۸۹) درباره رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی نشان دادند که سرمایه اجتماعی متغیر مناسبی برای تبیین کیفیت زندگی است و رابطه مثبت و معناداری بین آنها وجود دارد. فراهانی و همکاران (۱۳۹۱) نتایج تحقیق نشان می‌دهد، بین افزایش سرمایه اجتماعی و افزایش کیفیت زندگی در منطقه مورد مطالعه رابطه کاملاً معناداری وجود دارد و مؤلفه انسجام اجتماعی بیشترین تأثیر را بر روی کیفیت زندگی دهستان مشهد میقان داشته است. همچنین، سرمایه اجتماعی عاملی اساسی در مبارزه با فقر و افزایش کیفیت زندگی در مناطق روستایی است و جوامعی که سطوح بالایی از سرمایه اجتماعی دارند، می‌توانند برای دستیابی به اهداف عمومی با هم فعالیت داشته باشند و کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند (Flores & Rello, 2003: 1-10).

محدوده مورد مطالعه

بخش شاهو شهرستان روانسر که با طول جغرافیایی $29^{\circ} 46'$ و عرض جغرافیایی $35^{\circ} 14'$ دقیقه و با ارتفاع ۱۵۶۲ متر از سطح دریا واقع شده است. بخش مذکور از دو دهستان قوری قلعه و منصورآقایی تشکیل شده که در مجموع ۸ نقطه روستایی و ۹۸۹ خانوار را شامل می‌شود.

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی بخش شاهو منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر نوع تحقیق کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی می‌باشد که به صورت پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری این تحقیق را سرپرستان خانوار روستاهای واقع در دو دهستان قوری قلعه و منصور آقایی، از توابع بخش شاهو واقع در شهرستان روانسر، تشکیل می‌دهند ($N=989$). حجم نمونه از طریق فرمول کوکران ۲۷۷ نفر تعیین گردید. ابزار اصلی پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته‌ای است که روایی آن (روایی صوری) توسط کارشناسان و اساتید

مربوطه، پس از انجام اصلاحات لازم، مورد تأیید قرار گرفت. برای سنجش میزان اعتماد ابزار اندازه‌گیری، از ضریب آلفای کرونباخ، استفاده شد. نتایج نشان داد که ضرایب آلفای کرونباخ حاصل شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS برای بخش‌های مختلف پرسشنامه، پایایی لازم را جهت انجام پژوهش دارا می‌باشند (جدول شماره ۱). به منظور انتخاب شاخص‌های سرمایه اجتماعی در ابتدا با توجه بر مطالعات انجام شده، شاخص‌ها فهرست شدند و درگام دوم، شاخص‌های اولیه به منظور شناسایی شاخص‌های سرمایه اجتماعی در کیفیت زندگی روستایی‌غربال شدند و به شاخص‌های اصلی محدود شدند. سپس این شاخص‌ها با توجه به فراوانی تکرارشان در منابع گوناگون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و شاخص‌های اصلی استخراج شد (جدول شماره ۲). لازم به ذکر است که مقیاس متغیرهای مورد مطالعه در طیف پنج قسمتی لیکرت بوده است. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین، میانه، انحراف معیار) و آمار استنباطی (مدل آنتروپی شانون، مدل ویکور، رگرسیون خطی و ضریب همبستگی پیرسون) استفاده گردید.

جدول ۱: مقادیر آلفای کرونباخ برای ابعاد مختلف پرسشنامه

شاخص	اعتماد اجتماعی	انسجام اجتماعی	مشارکت اجتماعی	رفاه مادی	امنیت فردی
آلفای کرونباخ	۰/۷۱۲	۰/۷۶۸	۰/۸۳۶	۰/۸۵۶	۰/۸۱۵
شاخص	سرمایه اجتماعی	دسترسی آموزشی	دسترسی و ارتباطات	کیفیت زندگی	
آلفای کرونباخ	۰/۷۷۲	۰/۷۳۴	۰/۶۴۲	۰/۷۶۱	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

جدول ۲: شاخص‌های و گویه‌های تبیین کننده سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی

گویه‌ها	شاخص
اعتماد روستاییان به یکدیگر، میزان اعتماد مردم به مهاجران، میزان اعتماد مردم به مدیر روستا، میزان اعتماد مردم به شوراها، میزان اعتماد مردم به مراکز خدمات رسانی، میزان رضایت از عملکرد نهادها و سازمانهای دولتی	اعتماد اجتماعی
نزاع بین روستاییان، وفاداری به ارزش‌ها و هنجارها، میزان تغییر ارزش‌ها در طی زمان، میزان تغییر ارزش‌ها در طی زمان، میزان ارتباط با همسایگان	انسجام اجتماعی
مشارکت در حفظ و نگهداری محیط روستا، میزان ارتباط با شوراها و مدیر روستا، میزان مشارکت در فعالیت‌های عام المنفعه روستا	مشارکت اجتماعی
برخورداری از امکانات آموزشی مطلوب، سطح آگاهی اجتماعی، دسترسی به زیر ساخت‌های آموزشی	آموزش و پرورش
رضایت از میزان در آمد، پس انداز خانوارهای روستایی، دسترسی به خدمات رفاهی، رضایت از وضعیت اقتصادی، وضعیت اشتغال	رفاه مادی
آسیب پذیری در برابر مخاطرات، برابری و امنیت عمومی، امید به زندگی، جرم و جنایت، احساس بخشی نسبت به جامعه محلی و امنیت شخصی، سلامت	امنیت فردی و اجتماعی
دسترسی به زیر ساخت‌های ارتباطی، رضایت از خدمات و تسهیلات، سطح به کارگیری فناوری‌های ارتباطی	دسترسی و ارتباطات

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی پژوهش

بر اساس نتایج حاصل از تحقیق، از مجموع ۲۷۷ نفر جامعه محلی ۲۶۱ نفر (۹۴/۲۲ درصد) مرد و ۱۶ نفر (۵/۷۸ درصد) زن می‌باشند. میانگین سنی افراد مورد مطالعه جامعه محلی ۳۹ سال می‌باشد و بیشترین فراوانی نیز مربوط به گروه سنی ۳۰-۳۱ سال است. به لحاظ میزان تحصیلات، ۷/۴۶ بیسواد، ۸۱/۰۹ تحصیلات تا دیپلم، ۲/۴۸ فوق دیپلم و ۸/۹۷ درصد لیسانس دارند. با توجه به شاخص‌های در نظر گرفته شده برای پژوهش و محاسبه و سنجش گویه‌های هر شاخص میزان اعتماد اجتماعی دارای میانگین ۳/۲۳، انسجام اجتماعی ۳/۶۱، مشارکت اجتماعی ۳/۵۴، امنیت فردی و اجتماعی ۳/۵۸، رفاه مادی ۳/۳۸، دسترسی و ارتباطات ۲/۳۵، دسترسی و آموزش و پرورش ۳/۱۲ امتیاز را کسب نموده‌اند (جدول ۳).

جدول ۳: بررسی سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی محدوده مورد مطالعه از دیدگاه سرپرست خانوارها

شاخص	اعتماد اجتماعی	انسجام اجتماعی	مشارکت اجتماعی	امنیت فردی و اجتماعی	رفاه مادی	دسترسی و ارتباطات	دسترسی به آموزش و پرورش
میانگین	۳/۲۳	۳/۶۱	۳/۵۴	۳/۵۸	۳/۳۸	۲/۳۵	۳/۱۲
انحراف معیار	۳/۷۶	۱/۷۶۲	۱/۶۵۴	۱/۸۳۶	۱/۸۱۲	۱/۷۴۲	۱/۶۲۲
کل	۲۷۷	۲۷۷	۲۷۷	۲۷۷	۲۷۷	۲۷۷	۲۷۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

سپس متغیرهای پژوهش بر اساس مدل آنتروپی شانون وزن دهی گردید (جدول ۴).

جدول ۴: وزن گویه‌های مورد مطالعه بر اساس مدل آنتروپی شانون

وزن	شاخص	وزن	شاخص	وزن	شاخص
۳۷٪	میزان مشارکت در فعالیت‌های عام المنفعه روستا	۳۴٪	نزاع بین روستاییان	۳۵٪	اعتماد روستاییان به یکدیگر
۳۵٪	میزان ارتباط با شوراها و مدیر روستا	۳۳٪	وفاداری به ارزش‌ها و هنجارها	۳۳٪	میزان اعتماد مردم به مهاجران
۳۳٪	رضایت از میزان درآمد	۳۳٪	میزان تغییر ارزش‌ها در طی زمان	۳۲٪	میزان اعتماد مردم به مراکز خدمات رسانی
۳۳٪	پس انداز خانوارهای روستایی	۳۲٪	میزان اعتماد مردم به شوراها	۳۴٪	میزان اعتماد مردم به مدیر روستا
۳۲٪	دسترسی به خدمات رفاهی	۳۶٪	میزان ارتباط با همسایگان	۳۱٪	رضایت از وضعیت اقتصادی
۳۳٪	آسیب‌پذیری در برابر مخاطرات	۳۶٪	مشارکت در حفظ و نگهداری محیط روستا	۳۶٪	احساس بخشی نسبت به جامعه محلی و امنیت شخصی
۲۹٪	جرم و جنایت	۳۱٪	وضعیت اشتغال	۳۴٪	سلامت
۳۵٪	امید به زندگی	۳۳٪	برابری و امنیت عمومی	۳۲٪	سطح به کارگیری فناوری‌های ارتباطی
۳۲٪	رضایت از خدمات و تسهیلات	۳۲٪	دسترسی به زیرساخت‌های ارتباطی	۰/۳۳	دسترسی به زیرساخت‌های آموزشی

۳۶٪	سطح آگاهی اجتماعی	۳۰٪	میزان رضایت از عملکرد نهادها و سازمانهای دولتی	۳۳٪	برخوررداری از امکانات آموزشی مطلوب
جمع وزن ها ۱				جمع شاخص ها ۳۰	

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

یافته های استنباطی پژوهش

در پژوهش حاضر داده های مربوط به مؤلفه های سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در ۸ روستای مورد مطالعه وارد نرم افزار Excel شد و سپس با استفاده از مدل آنتروپی شانون وزن دهی شد. جدول ۴ وزن مخصوص به هریک از متغیرها پژوهش را نشان می دهد که حاصل مجموع این وزن ها باید باشد. بیشترین مقدار وزن مربوط به متغیر میزان مشارکت در فعالیت های عام المنفعه روستا و کمترین وزن مربوط به متغیر جرم و جنایت است. پس از وزن دهی به هریک از متغیر، با استفاده از مدل ویکور سطح بندی هریک از روستاها انجام شد و سطح سرمایه اجتماعی هر روستا محاسبه گردید. مقدار Q بیانگر سطح هر روستا و بین صفر و یک است. هرچه عدد به صفر نزدیک تر باشد نشانه توسعه یافتگی و هرچه به یک نزدیک تر باشد نشانه عدم توسعه یافتگی است. در این محاسبه براساس جدول پرسکات و الن روستاها در ۵ سطح تقسیم بندی شدند.

جدول ۵: سطح بندی روستاها براساس مدل پرسکات والن

وضعیت	بسیار خوب	خوب	متوسط	ضعیف	بد
سطح	۰-۰/۲	۰/۰-۴/۲	۰/۰-۶/۴	۰/۸-۱/۶	۰-۱/۸

منبع: پژوهشگران، با اقتباس از مدل پرسکات والن

بر اساس یافته های پژوهش با توجه به اطلاعات نهایی حاصل از مدل ویکور که در جدول ۶ نشان می دهد، از نظر سرمایه اجتماعی از مجموع ۸ روستای مطالعه شده بخش شاهو، اروستا در وضعیت بسیار خوب، ۳ روستا در وضعیت خوب و ۴ روستا در وضعیت متوسط قرار داشتند. مطابق جدول ۶ از نظر مؤلفه های کیفیت زندگی اروستا در وضعیت بسیار خوب، ۲ روستا در وضعیت خوب و ۵ روستا در وضعیت متوسط قرار داشتند. با توجه به یافته های مؤلفه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی، روستای قوری قلعه در وضعیت بسیار خوب و روستای قلعه گاه در وضعیت خوب قرار داشتند.

جدول ۶: سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی روستاهای بخش شاهو بر اساس مدل ویکور

روستا	سرمایه اجتماعی		کیفیت زندگی	
	امتیاز Q	وضعیت	امتیاز Q	وضعیت
قوری قلعه	۰/۱۷۱	بسیار خوب	۰/۱۹۴	بسیار خوب
ده لیلی	۰/۴۳۷	متوسط	۰/۳۱۳	خوب
بنچله	۰/۵۲۶	متوسط	۰/۵۸۶	متوسط
شبانکاره	۰/۳۴۲	خوب	۰/۴۷۸	متوسط
بزگوره	۰/۴۲۶	متوسط	۰/۴۹۳	متوسط
قلعه گاه	۰/۳۶۴	خوب	۰/۳۸۶	خوب

چیلانه علیا	۰/۴۷۳	متوسط	۰/۵۳۸	متوسط
تازه آباد	۰/۳۵۹	خوب	۰/۵۷۲	متوسط
سریاس				

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

جدول ۷: بررسی تاثیرات مولفه های سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی با استفاده از رگرسیون خطی

متغیر	ضریب غیر استاندارد		F	R	R ² adj	سطح معناداری
	B	Std. Error				
اعتماد اجتماعی	۰/۲۰۴	۰/۰۸۶	۳/۶۵۴	۰/۱۰۱	۰/۰۵	۰/۰۹۵
انسجام اجتماعی	۰/۵۳۴	۰/۳۳	۴۶۷/۶۷۳	۰/۷۱۶	۰/۵۰۸	۰/۰۰۰
مشارکت اجتماعی	۰/۷۸۶	۰/۳۶	۶۲۵/۳۴۲	۰/۷۸۵	۰/۶۰۸	۰/۰۰۰

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

جدول ۷ نشان دهنده تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی روستاییان بخش شاهو است. متغیر مشارکت اجتماعی با ضریب بتای ۰/۷۸۵ بیشترین تأثیر بر کیفیت زندگی روستاییان داشته است و انسجام اجتماعی با ضریب ۰/۷۱۶ و اعتماد اجتماعی با ضریب ۰/۱۰۱ در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. در ادامه بررسی پژوهش حاضر به منظور مطالعه رابطه میان سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در روستاهای مورد مطالعه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. جدول ۸ نشان می‌دهد که بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی رابطه معنادار و مثبت وجود دارد. با توجه به ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۷۸۵) و سطح معناداری که کمتر از ۰/۰۵ می‌توان گفت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر روی کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد.

جدول ۸: رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون

سطح معناداری	ضریب همبستگی	کیفیت زندگی	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۷۸۵	تعداد	
	۸		

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

نتیجه گیری

یکی از جریان‌های فکری مهم که در برنامه‌ریزی روستایی را در سال‌های اخیر تحت تأثیر قرار داده است، توجه به سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی روستاییان است. این مفهوم لزوم توجه به برنامه‌ریزی را با توجه به سرمایه اجتماعی روستاها در فرایند توسعه به منظور ارضای نیازهای مادی و معنوی ساکنان روستاها ضروری و اجتناب ناپذیر کرده است. در پژوهش حاضر، بررسی و تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در مناطق روستایی بخش شاهو بررسی و تحلیل شد. یافته‌های به

دست آمده از لحاظ شاخص‌های سرمایه اجتماعی با استفاده از مدل ویکورنشان دادند که روستای قوری قلعه در وضعیت بسیارخوب و روستاهای قلعه گاه، شبانکاره و تازه آباد سرباس در وضعیت خوب و بقیه روستاها در وضعیت متوسط قرار دارند. درمورد متغیرهای کیفیت زندگی، روستای قوری قلعه در وضعیت بسیار خوب و روستاهای قلعه گاه و ده لیلی در وضعیت خوب و بقیه روستاها در وضعیت متوسط قرار گرفته اند. بررسی تاثیرات مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی با استفاده از رگرسیون خطی معنی دار است. متغیر مشارکت اجتماعی ۰/۶۰۸، متغیر انسجام اجتماعی ۰/۵۰۸ و متغیر اعتماد اجتماعی ۰/۵۰ تغییر در متغیر وابسته رضایت از کیفیت زندگی را تبیین می‌کنند و نشان می‌دهند از بین سرمایه‌های اجتماعی مشارکت اجتماعی بیشترین و اعتماد اجتماعی کمترین تأثیر را بر کیفیت زندگی روستایان دارد. یافته‌های به دست آمده از ضریب همبستگی پیرسون بیانگر رابطه مثبت و معنا دار بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در روستاهای مورد مطالعه است. در این پژوهش مشاهده می‌شود که با افزایش سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی که یکی از مباحث اساسی توسعه پایدار و یکی از هدف‌های جدید دولت‌ها برای بهزیستی اجتماعی است افزایش می‌یابد. اساس توسعه هر جامعه ای مردم آن جامعه است. تعامل مردم بر پایه اعتماد به یکدیگر منشأ پیشرفت‌های زیادی می‌شود. سرمایه اجتماعی در تمامی ابعادش اعم از اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی نقش بسیار مهم و ارزشمندی در توسعه پایدار و همه جانبه روستایی دارد. سرمایه اجتماعی از طریق افزایش سطح آگاهی مردم، افزایش مشارکت، افزایش اعتماد به نفس، افزایش قدرت مقابله با مسائل و مشکلات موجود در روستا، افزایش اشتغال و کارآفرینی و خلق فرصت‌های اقتصادی و تولیدی جدید، افزایش تولید، افزایش در آمد، کاهش فقر، افزایش سطح امنیت غذایی و افزایش رفاه و بهبود کیفیت زندگی روستایان، حفظ محیط زیست، تحولات کالبدی روستا موجب توسعه جوامع روستایی می‌گردد. از این رو برنامه ریزی‌ها در جهت آموزش و فرهنگ سازی در زمینه سرمایه اجتماعی، زمینه سازی و حمایت دولت‌ها در خصوص گسترش تشکلهای و نهادهای روستایی و تشویق روستایان برای عضویت در این نهادها و تشکلهای سبب توسعه اجتماعی، اقتصادی و در نهایت کیفیت زندگی روستایان را بهبود می‌بخشد.

منابع

۱. فرهانی، حسین، عبدلی، سمیه و جراحی، مهدی (۱۳۹۱)، ارزیابی اثرات سرمایه اجتماعی در توسعه نواحی روستایی با تأکید بر کیفیت زندگی (مطالعه موردی: دهستان مشهد، میقان شهباز)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای سال دوم، شماره ۸، صص ۷۸-۶۷.
۲. میری، غلامرضا (۱۳۸۹)، بررسی نقش سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی (مطالعه موردی بخش پشت آب سیستان)، فصلنامه جغرافیای انسانی، سال دوم، شماره ۴، صص ۲۵-۳۸.

3. Adger, W. (2003), Social capital, collective action, and adaptation to climate change. , Journal of Economic Geography, Vol.79,No.4,pp.387.
4. Byrd, E. Bosley, H. Dronberger, M. (2009), Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina, Tourism Managemen, Vol. 30, No. 1, pp.693-703.
5. Bassi, I.B. Assunc, A. Mesquita de Medeiros, A. Neiva de Menezes, L. Caldas Teixeira, L. and Cortes Gamam A.C. (2011), Quality of Life, Self-Perceived Dysphonia, and Diagnosed Dysphonia Through Clinical Tests in Teachers, Journal of Voice, Vol.25, No .2, pp. 192- 201.
6. Bruggemann, B. R. Garlipp, P. Haltenhof, H. and Seidler, K. P. (2007), Quality of life and social support as outcome characteristics of a psychiatric day hospital, German journal of psychiatry, Vol.10, 58-68.

7. Cagliero, R. Cristiano, S. Pierangeli, F. and Tarangioli, S.(2011), Evaluating the Improvement of Quality of Life in Rural Areas, Ancona - 122nd EAAE Seminar Evidence-Based Agricultural and Rural Policy Making, PP. 1-15.
8. Coverdill, J. E. Carlos, A. L. Michelle, A. P. (2011), Race, Ethnicity And The Quality of Life In America, 1972-2008, Social Forces, Vol. 89, No. 3,pp. 783-805.
9. Costanza, R. Et Al. (2007), Quality of Life: An Approach Integrating Opportunities, Human Needs,And Subjective Well-Being”, Sciencedirect Ecological Economics, Vol. 61, No .2/3,pp. 267-276.
10. Florence N. Kivunike, L. Ekenberg, M. Danielson,F. T. (2008), Rural Communities InDeveloping Countries An Explora Tive Review of The Contribution of ICT On Qualityof Life, IADIS International Conference ICT, Society And Human Beings , pp.249-253.
11. Flores, M. & Rello, F. (2003), Social capital and poverty lessons from case studies in Mexico and Central America. ESA working paper, Vol. 25, No.1,pp. 1-10.
12. Frank, M. Trunfio, M. Della, M.(2014), Social capital and governance for sustainable rural development, Studies in Agricultural Economics, Vol. 1, No. 15,pp. 104- 110.
13. Gragi, I. Žimbek, T. Tratnik, M. Markovina, J. and Jura, J. (2010), Quality of Life in Rural Areas of Croatia: To stay or to leave?, African Journal of Agricultural Research, Vol. 5, No. 8,pp. 653-660.
14. Goyal, A. & Akhilesh, K.B. (2007), Interplay among innovativeness, cognitive intelligence, emotional intelligence and social capital of work teams. Team Performance Management , Vol. 13, No. 7/8,pp. 206- 226.
15. Hope, S. (2009), Capacity development for good governance in Developing Countries:Some Lessons from the Field, International Journal of Public Administration, Vol. 32, No. 8,pp. 728-740.
16. Harper, R. Maryanne,K.(2003), Measuring Social capital in The United Kingdom office for Notional Statistics December2003.
17. Hagerty, M. R. Cummins, R. A. Abbott, L. F. Kenneth Land, A. C. Michalos, M. Peterson, A. Sharpe, J. S. And Joachim, V. (2001), Quality of Life Indexes For National Policy: Review And Agenda For Research, Social Indicators Research, Vol. 55, No. 1,pp.1-96.
18. Kirori,G.N(2015), Social capital and public policy:Case of rural livelihood.Europen Journal of Business,Economics And Accountancy, Vol. 3, No. 1,pp.21-34.
19. Khanh, H.L.P. (2011), The Role of Social Capital to Access Rural Credit: A case study at Dinh Cu and Van Quat Dong village in coastal of Thua Thien Hue province- Vietnam, Department of Urban and Rural Development, Swedish University of Agricultural sciences, Master Thesis, Vol 56.
20. Key, Alan, 2005, Social capital, the social economy and community development Oxford university press and community. Development Journal. Advance Access Publication
21. Lehto, E. 2001, Social Capital in Rural Development: How can rural communities compete effectively in the global economy?, University of Joensuu, Finland,p.9
22. Liu, J. Qu, H. Huang, D. Chen, G. Yue, X. Zhao, X. and Liang, Z. (2014), The role of social capital in encouraging residents' pro-environmental behaviors in community-based ecotourism, Tourism Management,vol, 41, No. 1,pp.190-201.
23. Massam. B.H. (2002), Quality of life: public planning and private living, progress inplanning , Vol. 58, No.10 ,pp.141-227.
24. Miri, G.(2010),Investigating the Role of Social Capital and Satisfaction with Quality of Life(Case Study: Sistan Water Back Section Journal of Human Geography, Vol. 2, No .4,pp.25-38.
25. Macbeth, J. Carson, D. and Northcote, J. (2004), Social capital, tourism and regional development: SPCC - as a basis for innovation and sustainability, Current Issues in Tourism, Vol. 7, No. 6,pp. 502-522.
26. Mukaila.A. Sakariyau, O. B. Dauda, C. K. Paiko, I. I. & Zubairu, U. M. (2012), Social Capitaland Poverty Reduction in Nigeria: A Case Study of Minna Metropolis, International Journal ofBusiness and Social Science, Vol.3, No. 12,pp. 229-236.
27. Nilsson, J. Rana, A. K. M. and Kabir, Z. N (2006), Social Capital and Quality of life in the old Age : Results From a Cross-Sectional Study in Rural Bangladesh , Journal of Aging and Health, Vol.18, No. 3,pp. 419-434.
28. Pukeliene, V. and Viktorija, S.(2011), Quality of Life: Factors Determining Its Measurement Complexity, Inzinerine Ekonomika- Engineering Economics, Vol.22, No. 2,pp.147-156.

29. Pukeliene, V. and Viktorija, S. (2009), Quality of Life Concepts, Measurement and Challenges Journal: *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*, Vol. 3, No. 2, pp. 51-65.
30. Robinson, L.J. Schmid, A.A. & Siles, M.E. (2002), Is Social Capital Really a Capital?, *Review of Social Economy*, Vol. 60, No. 1, pp. 1-21.
31. Rapley, M. 2003, *Quality of Life Research A Critical Introduction*, Sage Publication, London. Thousand Oaks, New Delhi.
32. Suzuki, E. Takao, S. Subramanian, S.V. Komatsu, H. Doi, H. & Kawachi, I. (2010), Does low work place social capital have detrimental effect on worker's health?, *Social science and Medicine*, Vol. 70, No. 9, pp. 1367- 1372.
33. Schalock, R.L. Gordon S. B. Miguel A. V. (2008), The Conceptualization And Measurement of Quality of Life: Implications For Program Planning And Evaluation In The Field of Intellectual Disabilities, *Evaluation And Program Planning*, Vol. 31, No. 2, pp. 181-190.
34. Schumacker. R. E. lomax, R. G. (2011), *Abeginners guide to structural equation modeling*, London, Lawrence Eelbaum Associates, Vol. 18, pp. 469-701.
35. Tiepoh, G. Reimer, B. (2007), Social capital, information flows, and income creation in rural Canada: Across community analysis, *Journal of Socio-economic*, Vol. 33, pp. 427-448.
36. Uphoff, N. (2000), *Understanding social capital: learning from the analysis and experience of participation in*: Dasgupta, P. and Serageldin, I. (eds), *Social Capital: A Multifaceted perspective* Washington, DC: The World Bank.
37. Ulengin, B. Ulengin, F. Guvenc, U. (2001), A Multidimensional Approach To Urban Quality of Life: The Case of Istanbul, *European Journal of Operational Research*, Vol. 130, No. 2, pp. 361-374.
38. Van ha, N. Kant, S. Maclaren, V. (2004), "the contribution of social capital to household welfare in paper-recycling craft village in Vietnam" *Journal of environmental and development*. vol. 13, No. 4, pp. 371-339.
39. Woolch, M. (1998), Social Capital and Economic Development toward a Synthesis and Policy Frame Work, *Journal of Theory and Society*, Vol. 27, No. 2, PP. 151-208.
40. Woods, M. 2011, *Rural*, New York: Routledge.
41. Zielinska W. H, dziora, K., K.W. (2010), Evaluation of Quality of Life (QoL) of Students of the University of Third Age (U3A) on the Basis of Socio-demographic Factors and Health Status, *Archives of Gerontology and Geriatrics*, Vol. 53, No. 2, PP. 198-202.